

## МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГАЛУЗЯХ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

*Густинський М.В., докторант,  
Національний університет податкової служби України*

*Висвітлено результати досліджень сутності інноваційної моделі розвитку сільського господарства України. Досліджено вплив показників для визначення інтегрального індексу інноваційного розвитку суспільно-економічної системи. Обґрунтовані критерії оцінювання результативності використання потенціалу інноваційного розвитку національного господарства.*

*Deals with results of the essence of innovation model of agricultural development in Ukraine. The influence of parameters to determine the integral index of innovation development of socio-economic system. The criteria of evaluation of effectiveness of use of the innovative development of national economy.*

**Постановка проблеми.** Існує безліч підходів вітчизняних та іноземних вчених щодо методики оцінки інноваційної діяльності та активності. У загальному вигляді їх можна згрупувати наступним чином: порівняння фактичних показників з нормативними по галузі; динаміка показників порівняння значень пов'язаних показників. Інноваційна діяльність в Україні знаходиться на початкових етапах свого розвитку залежно від галузі. Тому порівняння із середніми показниками по галузі є недоречним, адже їх значення не може виступати об'єктивним орієнтиром. Нормативні показники для галузей національної економіки не розроблено через ті ж причини. Використання ж нормативів інших країн, на нашу думку, є некоректним, зважаючи на особливості становлення та розвитку економіки України.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми оцінки ефективності інноваційної діяльності господарства та його різних галузей досліджувалися у працях відомих українських та зарубіжних вчених-економістів, таких як: П.І. Гайдуцький, В.М. Геєць, М.В. Зубець, І.І. Лукінов, П.Т. Саблук, Н.М. Сіренко та ін. У цих роботах приділяється багато уваги обґрунтуванню теоретичних аспектів здійснення інновацій, їх впровадження у практику життєдіяльності, оцінці ефективності інноваційної діяльності.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Характерні особливості показників інноваційного рівня розвитку національного господарства полягають у можливостях визначення: структури витрат на НДДКР у розрізі часових перспектив; структури кадрового та інтелектуального потенціалу; перспективної потреби суспільно-економічної системи в інноваційній діяльності; відповідності інноваційного потенціалу інноваційним потребам суспільно-економічної системи; перспективи суспільно-економічної системи в подальшому зростанні об'єктів інноваційної діяльності; конкурентних переваг суспільно-економічної системи держави та закріплення її позицій у світовій спільності.

Тому для порівняння різних суспільно-економічних систем одного ієрархічного рівня за рівнем інноваційного розвитку нами пропонується визначити інтегральний індекс інноваційного розвитку (країни, галузі, регіону, підприємства) на основі визначення індексів техніко-технологічного, економічного, соціального, екологічного і організаційного розвитку.

Для визначення індексів техніко-технологічного, економічного, соціального, екологічного і організаційного розвитку нами пропонується система показників на рівні підприємства, галузі та держави (табл. 1). Зазначимо, що кількість показників у такій системі може змінюватися залежно від цілей, які планується досягти в результаті дослідження рівня інноваційного розвитку суспільно-економічної системи.

Таблиця 1

**Система показників для визначення інтегрального індексу інноваційного розвитку суспільно-економічної системи**

Вид розвитку	Система показників		
	на рівні підприємства	на рівні галузі	на рівні держави
Техніко-технологічний	Рівень інноваційного техніко-технологічного розвитку Рівень конкурентоспроможності техніко-технологічних факторів інноваційного спрямування	Рівень охоплення техніко-технологічними інноваціями суб'єктів господарювання в галузі Рівень інноваційності і конкурентоспроможності техніко-технологічного потенціалу галузі	Рівень охоплення техніко-технологічними інноваціями суб'єктів господарювання в економіці держави Рівень інноваційності і конкурентоспроможності техніко-технологічного потенціалу економіки держави
Організаційний	Рівень досягнення стратегічних цілей Рівень готовності підприємства до інноваційних змін	Рівень сформованості інститутів інноваційного спрямування Рівень досягнення стратегічних цілей на внутрішньому і зовнішньому ринках Питома вага наукоємності продукції в галузі	Рівень розвитку системи фінансування інноваційної діяльності Питома вага наукоємної продукції в економіці держави
Економічний	Рівень виконання зобов'язань перед іншими суб'єктами Рівень досягнення визначеного розміру прибутку Окупність інновацій Підвищення продуктивності праці і капіталу	Рівень потенційної можливості забезпечувати інноваційний розвиток галузі Рівень інвестиційної привабливості галузі Рівень енергетичних витрат у галузі	Рівень енергетичних витрат в економіці Рівень інвестиційної привабливості країни Рівень забезпечення внутрішнього ринку інноваційною продукцією за кількісними та якісними параметрами
Соціальний	Якісна зміна умов праці Рівень оплати праці Рівень збереження та розширення кількості робочих місць Рівень зміни якісної	Якісна зміна умов праці в галузі Рівень оплати праці у галузі Рівень збереження та розширення кількості	Якісна зміна умов праці в економіці країни Рівень оплати праці в країні Рівень збереження та розширення кількості

Вид розвитку	Система показників		
	на рівні підприємства	на рівні галузі	на рівні держави
	структури трудового потенціалу за професійно-компетенційною ознакою та інтелектуалізацією Рівень розвитку людського капіталу підприємства	робочих місць в галузі Рівень зміни якісної структури трудового потенціалу за професійно-компетенційною ознакою та інтелектуалізацією Рівень розвитку людського капіталу галузі	робочих місць в економіці країни Рівень зміни якісної структури трудового потенціалу за професійно-компетенційною ознакою та інтелектуалізацією Рівень розвитку людського капіталу в країні
Екологічний	Рівень збереження та відтворення біоресурсів, які належать або знаходяться в користуванні підприємства	Рівень збереження та відтворення природних ресурсів та довкілля Рівень екологічного стану земельних та водних ресурсів	Рівень екологічного стану регіонів Рівень екологічної безпеки держави

Особливістю моделі інноваційного розвитку є її виражений синергетичний характер, в результаті чого економічна ефективність інновацій постійно зростає. Крім того, мультиплікаційний ефект від трансферу технологій є інтегральним, оскільки економічний ефект у виробництві супроводжується позитивними зрушеннями в розвитку освіти, культури і всієї соціальної системи. Таким чином, завдяки цим зрушенням інноваційна модель розвитку і науково-технічний прогрес стають головними факторами, які сприяють найбільш раціональному використанню трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, найбільш ефективному застосуванню економічних, політичних і соціальних механізмів управління.

Зважаючи на те, що зростання забезпечує кількісний ріст, а розвиток - якісні зміни стану об'єкта, нами зроблено висновок, що результативність процесу соціально-економічного зростання країни або галузі повинна визначатися кількісним зростанням у поєднанні із техніко-технологічним, організаційним (інституційним), соціально-економічним і екологічним розвитком. Інноваційна діяльність, її рівень є динамічними категоріями і визначають можливість соціально-економічної системи розвиватися в майбутньому на власній основі. Як вже зазначалося, інноваційна діяльність включає науково-дослідну, маркетингову, технічну та інші види діяльності, а, отже, - це впливає і на показники оцінки інноваційного рівня підприємства, галузі, регіону, країни.

Але, на нашу думку, оцінка результативності будь-якої моделі невіддільна від оцінки ефективності від її реалізації. Згідно з позицією ряду вчених, яку поділяємо і ми, ефективність роботи і розвитку соціально-економічної системи починається і багато в чому залежить від вибору ефективної її моделі. При цьому, оцінка ефективності так системи, як і її моделі повинна мати об'єктивний, всебічний, по можливості, кількісний характер. Першочерговим для цього є виділення об'єктивних і однозначних критеріїв оцінки ефективності, які б дозволили порівнювати моделі, різні за своїми принципами, цілями, ресурсами або механізмами.

Модель інноваційного розвитку визначається як модель економічного зростання, яка ґрунтується на інноваціях та сприяє створенню конкурентоспроможної продукції на зовнішніх ринках. Незважаючи на певну звуженість даного положення відносно створення конкурентних переваг лише на зовнішньому ринку, є незаперечним вплив на модель інноваційного розвитку процесів конкуренції в змінному ринковому середовищі. Тому відособленим видом ефекту від реалізації моделі інноваційного розвитку економіки доцільно виділити одержувані в результаті конкурентні переваги та підвищення її конкурентоспроможності як системи.

Природа конкуренції під впливом ряду факторів останнім часом кардинально змінюється. Згідно із положеннями М. Портера, конкуренція має чотири стадії розвитку: стадія факторів виробництва, стадія інвестицій, стадія нововведень, стадія багатства. Кожна з них характеризується специфічними цілями і механізмами управління як соціально-економічними системами, так і інноваційними процесами. Здійснене вченими порівняння сучасних теорій та емпіричних досліджень у сфері конкурентних відносин дозволило виділити ознаки зміни природи конкуренції, серед яких зростання попиту на інновації та активізація їх повторного використання, що призводить до підвищення рівня непередбачуваності конкурентної поведінки суб'єктів ринкових відносин.

Враховуючи, що на сучасному етапі суспільно-економічного розвитку конкуренція за ресурси поступилася конкуренції за споживача, ми переконані, що інновація є основою конкуренції і умовою конкурентоспроможності національного господарства як соціально-економічної системи. Встановивши чіткі взаємозв'язки між конкурентоспроможністю, конкурентостійкістю соціально-економічної системи та її інноваційним розвитком, вважаємо обґрунтованим оцінювати через зазначені категорії результативність використання потенціалу інноваційного розвитку національного господарства:

$$PP_{Ip} = \frac{\Phi K_{zd} * \Phi K_{cn} * \Phi K_{cm}}{HK_{zd} * HK_{cn} * HK_{cm}}, \quad (1)$$

де  $PP_{Ip}$  – результативність використання потенціалу інноваційного розвитку соціально-економічної системи;

$\Phi K_{zd}, HK_{zd}$  – фактичний та нормативний коефіцієнт конкурентоспроможності соціально-економічної системи в певний період часу;

$\Phi K_{cn}, HK_{cn}$  – фактичний та нормативний коефіцієнт конкурентоспроможності соціально-економічної системи в певний період часу;

$\Phi K_{cm}, HK_{cm}$  – фактичний та нормативний коефіцієнт конкурентостійкості соціально-економічної системи в певний період часу.

**Висновки.** Слід зазначити, що потенціал інноваційного розвитку соціально-економічної системи є змінним і залежить від сукупності факторів, зокрема темпів соціально-економічного розвитку національного господарства та суб'єктів господарювання; динаміки глобальних процесів; темпів розвитку людського капіталу; рівня залежності економіки України від вимог глобального розвитку; рівня насиченості та розвитку вітчизняних ринків; пріорите-

тів в експортному спрямуванні економіки; обраних внутрішніх і зовнішніх стратегій, сегментів ринку тощо. Крім того, оцінку результативності використання потенціалу інноваційного розвитку національного господарства та його галузей через рівень конкурентоспроможності та конкурентостійкості слід здійснювати з позиції системної цілісності та програмно-цільового підходу (що передбачає орієнтацію на фінансово-економічну стійкість, кінцеву продукцію, стратегії, мету).

#### **Література:**

1. Лукінов І.І. Стратегія і механізми пореформеного розвитку національного АПК [Текст] / І.І. Лукінов // Економіка АПК. - 2002. - №8. - С.6-10.
2. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України / Н.М. Сіренко. – Миколаїв, 2010. – 416 с.
3. Федулова Л. І. Розвиток національної інноваційної системи України / Л. І. Федулова, М. Т. Пашута // Економіка України. – 2005. – № 4 (521). – С. 35-47.

УДК 338.585:65.012.34:636.085

## **КЛАСИФІКАЦІЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ І ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ ЛОГІСТИЧНИМИ ВИТРАТАМИ У КОРМОВИРОБНИЦТВІ**

*Демиденко Л. М., к. е. н.,  
Полтавська державна аграрна академія*

*Запропоновано класифікацію трансакційних витрат у кормовиробництві та визначено їх взаємозв'язок із логістичними витратами.*

*It is offered the classification of transaction costs in fodder production and determined their interconnection with logistic costs.*

**Постановка проблеми.** Система ринкових відносин в Україні спрямована на кардинальні зміни в розвитку продуктивних сил, стабілізацію та розвиток всіх галузей агропромислового комплексу, досягнення системного й ефективного функціонування сільськогосподарського виробництва для задоволення потреб населення в продуктах харчування вітчизняного виробництва та нарощування експортного потенціалу аграрної продукції.

Провідна роль у розв'язанні цих питань належить виробництву продукції тваринництва, матеріальною основою якої є корми. Однак останніми роками ця галузь не забезпечує виробництво достатньої кількості кормів і кормового білка для повноцінної годівлі тварин, а також є недостатньо прибутковою.

Запорукою прибутковості усіх галузей агропромислового комплексу, у тому числі й кормовиробництва, є ефективне управління витратами, які різняться за своєю суттю і природою походження. Все це вимагає глибокого їх аналізу, оскільки сільське господарство об'єктивно є ключовою ланкою агропромислового комплексу, сировинною та продовольчою основою, яка забезпечує його системне функціонування.